

Ε'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΕΙΣ ΑΕΤΟΝ
 ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ ΛΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
 (25 - 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1967)

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΟΥ

Τὸ χωρίον Ἄετος τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας, ἐκτισμένον ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ βραχῶδους καὶ ἀνωμάλου ἐδάφους, κεῖται ἐπὶ ὕψομ. 260, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μπούμιστον, θεωρεῖται δὲ ὅτι κατέχει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ἀκαρνανικῆς πόλεως Μητρόπολις¹.



Εἰκ. 1. Τὸ μοιρολόγημα.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, 920 κατὰ τὴν ἀπογρ. τοῦ 1951, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν, κυρίως δὲ εἰς τὴν καπνοκαλλιέργειαν.

Ἡ ἀποστολή μου ἐνταῦθα ἀπὸ 25 ἕως 27 Νοεμβρίου 1967 ἐγένετο πρὸς

¹ Κατὰ δημόδη παράδοσιν ἢ ὀνομασία τοῦ χωρίου ὀφείλεται εἰς τὸ ὁμώνυμον ὄρνεον. Κατὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ χωρίου εἰς διαφορετικὴν τῆς σημερινῆς τοποθεσίαν λέγεται ὅτι ἐνεφανίσθη αετός, ὁ ὁποῖος ἤρπασε τὰ σύνεργα τῶν οἰκοδόμων καὶ τὰ μετέφερεν ἐκεῖ ὅπου σήμερον κεῖται τὸ χωρίον. (Βλ. ἐν Αἰτωλοακαρνανικῇ καὶ Εὐρυτανικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμ. Α' (1964), σ. 242).

κινηματογράφησιν τοπικῶν ἐθίμων κατὰ τὴν τελετὴν τεσσαρακονθήμερου μνημοσύνου¹ εἰς νέον εὐρόντα τὸν θάνατον ἐκ πτώσεως κερανοῦ.

Ἐκινήματογραφήθησαν πρὸς τοῦτο: Ἡ ἄποισις τοῦ χωρίου² ἢ ἐκκίνησις τῶν συγγενῶν τοῦ ἀποβιώσαντος ἐκ τῆς πατρικῆς του οἰκίας καὶ ἡ μετάβασις εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μνημοσύνου³ ἢ ἐκεῖθεν ὁμαδικὴ μετάβασις τῶν γυναικῶν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον⁴ ὁ θρήνος (μοιρολόγι) ἐπὶ τοῦ τάφου⁵ ἢ προσφορὰ ποτοῦ, φαγητοῦ, ἄρτου καὶ γλυκύσματος εἰς τὰς μοιρολογούσας⁶: τέλος ἢ μετὰ κοπετῶν καὶ θρήνων ἀποχώρησις ἐκ τοῦ νεκροταφεῖου.



Εἰκ. 2. Προσφορὰ φαγητοῦ (βακαλάου) κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μοιρολογήματος.

Προσέτι ἠχογραφήθη τὸ μοιρολόγι, διαρκείας πλέον τῆς μιᾶς ὥρας, κατεγράφη δὲ καὶ ὕλη σχετικὴ πρὸς τὴν τελευτήν⁷.

Ἐκ τῆς τελευταίας ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς:

I. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ χωρίου εἰς τὸ πένθος τῆς οικογενείας ἕξ ἧς ὁ νεκρὸς παρετηρήθη καθολικῆ. «Τὰ δυστυχήματα στὰ χωριά γίνονται συντρομητικά», μοῦ ἐλέχθη παρὰ γραίας (χφ., σ. 3).

II. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου⁸ προσκομίζουσιν οἱ συγγε-

¹ Περὶ τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας τοῦ μνημοσύνου τούτου εἰς τὸν λαὸν βλ. Γ. Κ. Σπυριδάκη, Ὁ ἀριθμὸς τεσσαράκοντα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ νεωτέροις Ἕλλησι. Ἐν Ἀθήναις 1939, σ. 17 κ. ἑξ.

² Τὸ χφ. ἐκ σελ. 26, κατετέθη εἰς τὸ Κ. Α. ὑπ' ἀριθμ. εἰσ. 3208. Αἱ κινήματογραφηθεῖσαι σκηναὶ κατεγράφησαν ὑπὸ τὸν ἀριθμ. 59 τοῦ βιβλ. εἰσαγ. κινήμ. ταινιῶν, ἢ δ' ἠχογράφησις κατεχωρίσθη ὑπ' ἀριθμ. εἰσαγ. μουσ. 14941, ἀριθμ. ταιν. 1112.

νεῖς καὶ φίλοι παρηγοριές, ἤτοι φαγητὸν καὶ ἄλλα εἶδη, εἰς τὴν πενθοῦσαν οἰκίαν καὶ τὰ τραῶνε μὲ τοὺς πικραμμένους² (χφ., σ. 6).

III. Μετὰ τὸ μνημόσυνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, γίνεται μετάβασις εἰς τὸ νεκροταφεῖον μόνον τῶν γυναικῶν, ἀπαγορευομένης τῆς παρουσίας ἀνδρῶν. Αὐταὶ ἐπάνω εἰς τὸ κοιλούρ³, ἤτοι τὸν τάφον, ἀνάπτουν κηρία, εἶτα δ' ἀρχίζουν τὸ μοιρολόγημα (εἰκ. 1) ὡς καὶ κατὰ τὴν κηδεῖαν. «*Αρχίζει πρώτα ἡ μάνα ἢ ἡ ἀδερφή ἢ μιὰ πρωτοθειά ἢ ἡ γυναίκα του. Μετὰ ἄλλη, μετὰ οἱ ἀποξενώτερες. Ὅλες οἱ γυναῖκες. Ἀρχίζει μιὰ καὶ οἱ ἄλλες τήνε βοηθᾶνε. Κάθε μιὰ μοιρολογᾷ ἀναλόγως τὸν πόνο της. Θὰ μοιρολογήσης πρώτα τὸ νεκρό, θὰ τότε χαιρετήσης καὶ μετὰ κλαῖς τὸ δικό σου... Τὰ μοιρολόγια τὰ ξέρομε καὶ τὰ συνοδεύομε μὲ τὸν πόνο μας, βάζομε καὶ ἀπὸ τὸν πόνο μας. Σὰν τὰ τραγοῦδια εἶναι καὶ αὐτά. Τὰ φτειάνομε μοναχές μας*»⁴. (Χφ., σ. 4-5, 8).

IV. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μοιρολογήματος προσφέρεται, ὡς ἐλέγχθη, ποτόν, ἄρτος, κρέας ἢ ἀλίπαστος βακαλάος τηγανιτὸς καὶ γλύκυσμα⁵ (εἰκ. 2). Ἀκολούθως παρατίθεται γεῦμα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πενθοῦσης οἰκογενείας, εἰς δὲ τὴν τράπεζαν παρακάθηνται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔθιμον τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει τοὺς τάφους τοῦ Ὀμήρου⁵.

R É S U M É

Rapport sur la mission folklorique à Aétos Xiromérou du département d'Étolo-acarnanie (25 - 27 novembre 1967)

par Georges Ékatérinidis

L'auteur a filmé du 25 au 27 novembre 1967 dans le village d'Aétos

¹ Ἡ περίοδος αὕτη ἀποτελεῖ τὸν κατ' ἐξοχὴν χρόνον τοῦ πένθους (βλ. Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἔνθ' ἀν., σ. 26-27).

² Εἰς τὴν συνήθειαν ταύτην συνεχίζεται προφανῶς τὸ περιδεῖπνον τῶν ἀρχαίων (Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφ. σύμμ. Γ', σ. 343-344). Ἀλλαχοῦ κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας παρατίθεται δεῖπνον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἐπειδὴ δ' ἀπαγορεύεται νὰ ἀνάπτεται πῦρ ἐν αὐτῇ, ἕκαστος τῶν δαιτυμόνων προσκομίζει φαγητόν. (Αὐτόθι, σ. 342).

³ βλ. Δ. Β. Οἰκονομίδου, Ὁ θρήνος τοῦ νεκροῦ ἐν Ἑλλάδι. Ἐπ. Κ. Α., τόμ. 18/19 (1965/66), σ. 13 κ. ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ λαϊκὴ ὁρολογία τοῦ ἑλληνικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ἐνθ' ἀν., τόμ. 20/21 (1967/68), σ. 135.

⁴ Πρόκειται περὶ συνηθείας ἀρχαίας ἤδη καὶ βυζαντινῆς. (βλ. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινὸν νεκρικὰ ἔθιμα. ΕΕΒΣ τ. 16 (1940), σ. 63 (= Τοῦ αὐτοῦ, Β.Β.Π., Δ', 1951, σ. 209).

⁵ βλ. Ν. Γ. Πολίτου, ἔνθ' ἀν., σ. 344.

(canton de Xiroméro du département d'Etolo-acarnanie) les manifestations qui ont lieu sur le tombeau et dans la maison d'une personne morte, le quarantième jour après sa mort.

Il est à noter qu'au cours de ces manifestations toutes les femmes de la commune participent au deuil de la famille du défunt. À noter aussi les lamentations funèbres (mirologues) des femmes sur la tombe (voir fig. 1) et l'offre de repas, de gâteau et de boisson à ces femmes pendant qu'elles chantent les mirologues (voir fig. 2). Ensuite le retour à la maison de la famille du défunt et le banquet auquel sont invités les femmes aussi bien que les hommes.

L'auteur souligne la continuité historique de ces coutumes depuis l'antiquité jusqu'à nos jours, à travers l'époque médiévale.

ΣΤ'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΒΟΡΕΙΩΣ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ (ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)
(7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - 1 ΣΕΠΤ. 1967)

ΥΠΟ ΑΓΓ. Ν. ΔΕΥΤΕΡΑΙΟΥ

Κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 56427/26.7.67 ἐντολῆς τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μετέβην ἐπὶ 25 ἡμέρας, ἀπὸ 7 Αὐγούστου ἕως 1 Σεπτεμβρίου 1967, εἰς χωρία βορείως τῆς πόλεως τῆς Κοζάνης πρὸς συγκέντρωσιν πληροφοριῶν περὶ τοῦ κατὰ παραδόσιν λαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου κατὰ τὸ δυνατόν καλύτερον εἰργάσθη μόνον εἰς δύο χωρία, ἴτοι τὴν Ἐ ρ μ α κ ι ἄ ν (πρόην Φραγκότσι ἢ Φραγκότζ') καὶ τὴν Κ α ρ δ ι ἄ ν (πρόην Τρέμπενο), τὰ ὅποια ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἑορδαίας (τέως Καϊλαριῶν) καὶ ἀποτελοῦν ἰδίας κοινότητος, τὸ μὲν πρῶτον μὲ πληθυσμὸν¹ 592, τὸ δὲ δεύτερον 692 κατοίκων, γηγενῶν.

Ἡ Ἐ ρ μ α κ ι ἄ κεῖται ἐπὶ τοῦ ὄρους Βερμίου², εἶναι δ' ὁ τελευταῖος σταθμὸς κατὰ τὴν ἀνοδὸν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς

¹ Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1961.

² Περὶ τοῦ ὀνόματος γλωσσικῶς βλ. Ἀντων. Κεραμοπούλλου, Ἡ Ἀρχαία ἱστορία τῶν Ἑβραίων. Ἡ Αἴγυπτος καὶ οἱ Βλάχοι. (Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, 7). Θεσσαλονίκη 1952, σ. 14.